

OMUL INTEGRU: ÎN TRE LIBERTATEA CONȘTIINȚEI ȘI O LIBERTATE RESPONSABILĂ

Conf. univ. dr. Samuel BÂLC

Institutul Teologic Baptist din București

samybalc@gmail.com

Abstract: The Man of Integrity: Between the Freedom of Conscience and a Responsible Freedom

Understanding the freedom of conscience requires, first and foremost, the definition of the term of consciousness. Thus, in a general sense, consciousness is a faculty or judgment that leads to feelings of regret when man does things that are against his moral values or that informs the moral judgment of man before a work is performed. Metaphorically, consciousness is known as the „inner voice”. In the current understanding, consciousness decides the character of personal actions, motive and feelings, paying attention and condemning what is wrong and approving what is good.

From a secular perspective, consciousness is a function of the human brain that has developed to facilitate altruism within society. Consciousness is the reason behind the actions, the one that raises questions about good and evil and which is accompanied by feelings of approval or condemnation. From a theological perspective, consciousness is self-knowledge in relation to a known law that defines what is good or bad. The moral standard has been embedded in human consciousness since creation. Therefore, freedom of conscience means that every man has the opportunity to judge his own deeds according to the moral standards embodied in his being. This assumes responsibility and has the role of highlighting the integrity of a person in the midst of a morally and spiritually polluted society.

Keywords: *freedom, conscience, responsibility, integrity, society*

Din punctul de vedere al lui Ioan Zăgrean, cuvântul conștiință are două înțelesuri: unul psihologic, iar altul moral. În înțeles psihologic, conștiința

este funcția sufletului omenesc de a raporta fenomenele din lumea externă și internă la sine și de a stabili legături între aceste fenomene. Așadar, a avea conștiință, în înțeles psihologic, înseamnă a trăi, a simți și a-ți da seama de ceea ce se petrece în jurul tău și în tine însuși. În înțeles moral, conștiința este dispoziția sau puterea sufletului omenesc de a judeca moralitatea propriilor noastre fapte, sau e dispoziția sufletului omenesc de a îndruma activitatea morală a omului, îndemnându-l să împlinească legile morale.¹

Termenul de conștiință, în grecește *sineidesis*, este de origine elenistică.² Adeseori conștiința este definită ca martor, ea însoțind acțiunile personale ca un martor incoruptibil putând fi chemată să ateste adevărul afirmațiilor făcute.

Schrage evidențiază faptul că: „Conștiința nu este într-atât o instanță directoare ce ia decizii asupra a ceea ce trebuie făcut, ci mai curând o instanță critică, menită să controleze, în baza criteriilor definite, propriile acțiuni și omisiuni. Ceea ce trebuie făcut nu este conștiința chemată să confirme ci porunca, sau este comunitatea care să o găsească”³

Orice acțiune a credinciosului, a fost numită de către unii glasul lui Dumnezeu în om, iar de alții, judecătorul cel neadormit și care nu poate fi mituit, cel ce nu poate fi înșelat.⁴ Îndemnul conștiinței conține un element dublu, spunea Peschke. Primul element constă în judecata asupra moralității acțiunii concrete, pe care persoana vrea să o împlinească, sau a împlinit-o sau intenționează să o omită sau a omis-o deja. Al doilea element este porunca și obligația după care ceea ce s-a recunoscut ca bine trebuie să fie făcut sau ar fi trebuit să fie făcut și ceea ce s-a recunoscut că e rău trebuie să fie evitat sau ar fi trebuit să fie evitat. Această obligație este categorică. Nu numai că este drept să fie urmată întotdeauna, dar și trebuie urmată.⁵

1 Ioan Zăgorean, *Morala creștină*, Manual pentru seminariile teologice, Ediția a III-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, p.63.

2 Karl Heinz Peschke, *Etica creștină I, Fundamente ale teologiei morale*, Editura Dacia Europa Nova Lugoj, 2003, p.142.

3 W. Schrage, *The Ethic of the New Testament*, 1982, Trans. D. E. Green, Minneapolis/Edinburgh: Fortress/ T&T Clark, 1988, p.195.

4 Ioan Zăgorean, *Morala creștină*, Manual pentru seminariile teologice, Ediția a III-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, p.63.

5 Karl Heinz Peschke, *Etica Creștină I*, Fundamente ale teologiei morale, Editura Dacia Europa Nova Lugoj, 2003, p.153.

Conștiința poate să fie antecedentă⁶ și consecventă.⁷ Conștiința poate să fie certă⁸ sau dubie.⁹ Conștiința poate să fie dreaptă sau eronată.¹⁰ Conștiința este îndrumătorul competent și necesar cu care omul a fost dotat pentru a-și cunoaște scopul și obligația morală.¹¹ În cărțile de specialitate se mai vorbește și despre: Conștiința scrupuloasă¹² Conștiința compensatorie¹³ și Conștiința perplexă.¹⁴

În esența ei, conștiința morală nu este numai un fenomen intelectual, cum o consideră unii, ci conține și elemente afective și de voință. Astfel, oricine își poate da seama că în actele conștiinței morale sunt prezente deopotrivă și adeseori chiar deodată, judecăți de valoare, care apreciază faptele ca bune sau rele, drepte ori nedrepte, permise ori nepermise etc; de asemenea stări emotive de plăcere ori neplăcere, de satisfacție ori remușcare, după cum sunt prezente înclinări, îndemnuri sau impulsuri spre săvârșirea binelui, ori spre a ne feri de rău.¹⁵

Unul din drepturile fundamentale ale omului este libertatea de conștiință. Prin urmare, spunea Conciliul Vatican II:

Omul nu trebuie să fie constrâns să acționeze împotriva conștiinței sale. Dar nu trebuie nici să-l împiedicăm să lucreze în

---

6 Se numește antecedentă dacă judecata asupra moralității unei acțiuni și asupra obligației de a o face sau de a o omite este emisă înainte ca acțiunea să fie îndeplinită sau înlăturată. Conștiința antecedentă poruncește, roagă, permite și interzice.

7 Conștiința este numită consecventă dacă apreciază o acțiune deja împlinită sau omisă. Conștiința consecventă aprobă, scuză, dezaprobă sau acuză.

8 Conștiința certă emite judecată fără teama de a greși. Pentru a avea siguranța morală, ajunge ca să fie exclusă orice teamă rațională. O conștiință certă trebuie să fie ascultată totdeauna, fie că poruncește fie că interzice. Rațiunea acestui principiu se bazează pe natura conștiinței ca acea facultate particulară care instruieste pe om asupra datoriei sale morale.

9 Conștiința este dubie privitoare la moralitatea unei acțiuni. De aceea, suspendă judecățile sale; sau emite o judecată dar cu o teamă rațională de a greși. Conștiința este dubie dacă se află într-o stare de incertitudine privitoare la legitimitatea unei acțiuni.

10 Conștiința eronată poate să fie vincibilă sau invincibilă.

11 Karl Heinz Peschke, *Etica Creștină I*, Fundamente ale teologiei morale, Editura Dacia Europa Nova Lugoj, 2003, p.158.

12 Este mai curând o conștiință bolnavă. Scrupulozitatea este o teamă persistentă, tulburătoare și irațională de a fi ofensat pe Dumnezeu sau de a fi în curs de a-l ofensa.

13 Prin intermediul unei complicate preocupări asupra detaliilor, ea dovedește o lipsă fundamentală de generozitate în viața spirituală.

14 Este un tip de conștiință eronată care, aflându-se în fața a două precepte alternative, se teme că ar păcătuî orice alegere ar face.

15 Ioan Zăgrean, *Morala creștină*, Manual pentru seminariile teologice, Ediția a III-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, p.64.

conformitate cu ea. În exercitarea tuturor libertăților trebuie observat principiul moral al responsabilității personale și sociale; în exercitarea propriilor drepturi, oamenii individuali și grupurile sociale în virtutea legii morale sunt ținuți să ia seama atât la drepturile altora, cât și la propriile îndatoriri față de alții și față de binele comun al tuturor.¹⁶

Trebuie reținut faptul că libertatea de conștiință nu este un drept fără probleme și greutate. Se știe că oamenii au tendința să distorsioneze și să manipuleze vocea conștiinței sau să nesocotească formarea acesteia. În mod cert, libertatea conștiinței nu înseamnă libertatea de la conștiință.

Libertatea de conștiință dă dreptul de a refuza acțiunile contrare ei, dar nu permite să fie respinse obligațiile stabilite de lege. Libertatea de conștiință garantează dreptul de a-ți mărturisi propria credință, de a oferi ajutor celor nevoiași, dar nu îți dă dreptul să lezezi drepturile semenilor. Acest lucru este subliniat și de către Isense: „Nimeni nu poate să facă apel la libertatea de conștiință pentru a uzurpa drepturile semenilor săi împlinind acte de omucidiu, injurie fizică, violență, constrângere și pagubă în lucruri”.¹⁷

Se poate spune așadar că, binele comun va putea să fie asigurat numai dacă conștiința oamenilor în general este bine formată. Preocupat de aceasta, Conciliul Vatican II evidențiază faptul că: „Nu puțini, sub pretextul libertății, par pregătiți să respingă orice dependență și să aibă o slabă considerație față de ascultarea datorată”.¹⁸

Unii atribuie conștiinței morale o valoare absolută; după ei conștiința morală este inefabilă, din care motiv, spun ei, conștiința trebuie ascultată în toate împrejurările vieții. Alții, văzând în conștiința morală creația experienței individuale și sociale, merg până acolo încât neagă acesteia orice valoare, susținând că ea nu poate avea nicio autoritate.

Din perspectiva lui Schlund, a apela în mod constant la conștiință ridică și unele probleme. În numele conștiinței se exprimă opoziția față de stat și de legile sale. În numele conștiinței se resping tradițiile și directivele Bisericii. Rezultă o tendință spre „privatizarea” conștiinței, care se

16 Karl Heinz Peschke, *Etica Creștină I*, Fundamente ale teologiei morale, Editura Dacia Europa Nova Lugoj, 2003, p. 172.

17 J. Isense, „Gewissen im Gerecht” în G. Hover, Honenfelder, *Der Streit um das Gewissen*, Paderborn, Schöningh, 1993, p. 55.

18 Karl Heinz Peschke, *Etica Creștină I*, Fundamente ale teologiei morale, Editura Dacia Europa Nova Lugoj, 2003, p. 179.

închide în conștiința „propriei responsabilități”, apelându-se la faptul că ea nu este ținută să dea seama altora și să fie judecată de ei.¹⁹

Ioan Paul II, atrăgea atenția asupra faptului că: „Dacă există dreptul de a fi respectați în propriul drum de căutare a adevărului, există mai întâi chiar și obligația morală gravă pentru fiecare de a căuta adevărul și de a adera la acesta de îndată ce l-au cunoscut”.²⁰ Prin urmare, nu este suficientă doar intenția, fie ea și sinceră, de a face ce este bine. Dimpotrivă, spunea Huges: „Omul este subiectul autorității adevărului și trebuie să se conformeze acesteia. Această dependență include obligația de a căuta adevărul. Autoritatea ultimă a principiilor morale este autoritatea adevărului și adevărul în etică se atinge numai prin studiul laborios al faptelor”.²¹

Omul este așadar responsabil pentru formarea sa. A face apel la judecata propriei conștiințe, fără a fi preocupat de formarea ei într-o manieră corectă, poate fi considerat un abuz și o insultă. În calitate de călăuză permanentă activității noastre, conștiința morală îndeplinește două funcții și anume: una, de a ne arăta dacă o faptă este bună ori rea, permisă ori nepermisă, obligatorie ori sfătuită; iar alta, de a ne îndemna sau a ne opri de la săvârșirea ei.²²

Cu privire la timpul în care se manifestă activitatea conștiinței, constatăm că ea este prezentă, adică acționează atât înainte de săvârșirea faptei, cât și în timpul și după săvârșirea acesteia. Conștiința ce însoțește săvârșirea faptei e concomitentă (însoțitoare), în ea fiind prezente toate funcțiile vieții sufletești: judecăți, stări afective și impulsuri. Conștiința consecventă urmează săvârșirii unei fapte, ea manifestându-se sub forma unei satisfacții sau remușcări.²³

„S-au atribuit conștiinței individuale prerogativele unei instanțe supreme a judecății morale, care decide în mod categoric și infailibil binele și răul. Afirmării datoriei de urmat a propriei conștiințe s-a adăugat pe nedrept afirmația că judecata morală este adevărată pentru faptul că provine din conștiință”.²⁴

19 R. Schlund, *Schöpferisches Gewissen*, Freiburg, Herder, 1990, p.15.

20 Ioan Paul II, *Enciclica Veritatis Splendor*, 1993, nr.34; *Echiridion Vaticanum*, 13, nr. 2626.

21 G. J. Huges, *Authority in Morals*, London, Heithrop, Monographs, 1978, p. 89.

22 Ioan Zăgrean, *Morala creștină*, Manual pentru seminariile teologice, Ediția a III-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, p. 65.

23 Ibidem.

24 Ioan Paul II, *Enciclica Veritatis Splendor*, 1993, nr. 32; *Echiridion Vaticanum*, 13, nr. 2621.

Decizia cu privire la ceea ce este bine sau rău devine astfel o problemă de competența conștiinței autonome și creatoare.

Referindu-ne deci la momentul în care conștiința își exercită activitatea, se poate spune că înainte de săvârșirea unei fapte ea e sfătuitoare, în timpul săvârșirii este martor, iar după săvârșire este judecător. În ceea ce privește sentimentul de satisfacție pe care îl dă conștiința datoriei împlinite, sentiment care uneori poate lua forma unei stări emotive de adevărată fericire, fiecare poate să-l cunoască, într-o măsură mai mare sau mai mică, din propria sa experiență.²⁵

Potrivit lui Ioan Zăgorean, principalele moduri în care conștiința se prezintă în raport cu legea morală, sunt:

Conștiința dreaptă. Este aceea conștiință care îl obligă pe om la săvârșirea unei fapte, sau îl oprește de la săvârșirea ei, în conformitate cu dispozițiile legii morale

Conștiința rătăcită. Ea îndeamnă să faci ceea ce oprește legea morală, sau oprește ceea ce după lege este îngăduit.

Conștiința sigură. Astfel de conștiință e, bunăoară, aceea care ne obligă în mod absolut la împlinirea datoriei față de aproapele nostru și ne oprește cu toată puterea de a-l înșela.

Conștiința îndoielnică. Este conștiința ce nu se poate decide între două fapte opuse, sau care găsește motive deopotrivă de puternice, atât pentru săvârșirea unei fapte, cât și împotriva săvârșirii ei.

Conștiința trează. Din punct de vedere al intensității cu care funcționează, conștiința este trează, atunci când e gata să răspundă prompt și imediat în orice ocazie și la orice întrebare.

Conștiința adormită. Este nesimțitoare la toate călcările ce se aduc legii morale. Din conștiința adormită ia naștere conștiința laxă, aceasta fiind rezultatul unei vieți trăite în decădere morală.

Conștiința scrupuloasă. Este conștiința stăpânită de frica de a nu călca legea morală, văzând în o seamă de fapte numai ocazii pentru păcat sau chiar păcate.

Conștiința fariseică. Ea este foarte pretențioasă când îi judecă pe alții, dar e foarte îngăduitoare când se judecă pe sine. Strecoară țânțarul, dar înghite cămila!²⁶

25 Ioan Zăgorean, *Morala creștină*, Manual pentru seminariile teologice, Ediția a III-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, p. 65.

26 Ioan Zăgorean, *Morala creștină*, Manual pentru seminariile teologice, Ediția a III-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, pp. 70-72.

Cultivarea și educația conștiinței pentru creștin nu se poate face oricum, ci numai în lumina principiilor și normelor morale ale învățaturii biblice. Pentru ca omul să poată împlini voia lui Dumnezeu, a fost înzestrat din partea Creatorului său cu conștiință și libertate, ceea ce înseamnă că el are puțința ca, în același timp să cunoască, dar și să împlinească legea morală. Așadar, stă în puterea omului nu numai să cunoască binele și răul, ci în același timp să și facă binele și să evite răul, în această privință el având libertate de voință. Conștiința devine astfel un termen alternativ, normei și legii morale. „A se ascunde în spatele paravanului conștiinței, poate astfel să devină un alibi comod pentru a refuza examenul și corecția de sine, după cum poate fi și un instrument de apărare a propriei intransigențe, care se manifestă mai ales în câmpul ideologic”.²⁷

Prin libertatea voinței se înțelege însușirea sau dispoziția voinței noastre de a se putea hotărî ea însăși de la sine atât spre a face sau a nu face o faptă, cât și spre a alege o alternativă din mai multe posibile.²⁸

Dintre dovezile ce pledează în favoarea libertății voinței, cele mai însemnate, potrivit lui Ioan Zăgorean, sunt următoarele:

Dacă noi n-am avea libertatea voinței, la ce ne-ar mai folosi toată străduința de a urma calea binelui, de a ne desăvârși, deoarece nu depinde de noi să facem aceasta. De gândirea noastră se leagă în mod necesar și libertatea voinței, deoarece a gândi înseamnă a prevedea scopuri și a găsi mijloace pentru realizarea lor. Or, fără libertatea voinței, cum s-ar putea ajunge la aceasta, iar dacă nu se poate ajunge la împlinirea celor ce ți-ai propus, la ce să-ți irosești în zadar mintea?

Sentimentul responsabilității pentru faptele pe care le-am săvârșit pledează în favoarea libertății voinței noastre, fiindcă altfel noi nu ne-am lua răspunderea faptelor săvârșite (și încă și a celor rele), dacă nu am fi conșiși că, atunci când le-am săvârșit, ne-am hotărât singuri în mod liber. De asemenea, sentimentul remușcării, ori căința pentru faptele rele săvârșite nu pot fi înțelese dacă nu am fi convinși că, atunci când am săvârșit aceste fapte, ne-am hotărât în mod liber să le facem.²⁹

27 R. Schlund, *Schopferisches Gewissen*, Freiburg, Herder, 1990, p.16.

28 Ioan Zăgorean, *Morala creștină*, Manual pentru seminariile teologice, Ediția a III-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, p. 76.

29 Ibidem, p. 78.

Atât în cărțile Vechiului Testament, cât și în cele ale Noului Testament, păcătoșii sunt muștrați pentru fărădelegile lor. Din felul în care li se impută faptele, rezultă că ei singuri sunt vinovați de aceasta, ceea ce înseamnă că ei au fost liberi când le-au săvârșit. În foarte multe locuri din Scriptură se vorbește despre libertatea voinței. Vezi Deuteronom 30:19, Iosua 24:15, Isaia 66:3, Matei 19:21, Matei 23:37, etc. Toate aceste pasaje evidențiază libertatea persoanei de a alege potrivit conștiinței, dar și responsabilitatea ce-i revine fiecăruia.

O concepție contrară libertății voinței este determinismul care susține că voința omului, prin totalitatea factorilor care o influențează, este determinată totdeauna în mod hotărât și necesar, deci constrângător. Prin urmare, voința este supusă totdeauna unei necesități sau constrângeri interioare. Dintre cele mai cunoscute concepții care neagă libertatea voinței sunt: fatalismul și determinismul. Primul este caracteristic lumii antice, al doilea fiind caracteristic lumii moderne.

Conștiința persoanei este acea facultate morală care spune în mod subiectiv lumii ceea ce este bine și ceea ce este rău revelându-i acesteia obligația sa morală. În timp ce în anii imediat următori Conciliului Vatican II, doctrina conștiinței a trezit un interes moderat, astăzi ea trezește o atenție sporită.

„Conștiința este, în sfârșit, o proprietate universală a tuturor oamenilor. [...] Toți oamenii au o capacitate de judecată morală și o conștiință”.³⁰ Trebuie făcută o distincție, spunea Peschke, între conștiința ca facultate morală care arată oamenilor obligațiile lor morale și îi determină să le împlinească și conștiința ca judecată morală practică care îi spune omului, într-o situație concretă, care e obligația sa morală.³¹

Deoarece în procesul de secularizare din timpurile moderne aspectul religios al conștiinței a fost în mod progresiv abandonat, Kant se gândea încă la conștiință ca la conștientizarea existenței unei curți interioare de justiție în om.³²

O influență deosebită a fost exercitată de teoria lui Freud despre conștiință ca super-ego.

30 Rudolf Schnakenburg, *Lesistenza Cristiana secondo il Nuovo Testamento*, Modena, Ed. Paoline, 1971, p. 271.

31 Karl Heinz Peschke, *Etica creștină I*, Fundamente ale teologiei morale, Editura Dacia Europa Nova Lugoj, 2003, p. 145.

32 W. Dupre, „Conștiința”, în *New Catholic Encyclopedia*, IV, 1967, p. 196.

Super-ego este un complex de cerințe și obișnuințe învățate de la părinți și de la societate, care pretinde ca individul să trăiască după anumite reguli și anumite modele prescrise. Dar aceste obișnuințe și reguli repugnă adevăratei naturi a individului și înclinațiilor sale mai profunde, înrădăcinate în inconștient. Pentru a rezolva acest conflict, Freud pretinde ca opresiunea asupra super-ego-ului trebuie să fie mereu mai restrânsă, așa ca acțiunile omului să fie doar determinate de cererile celei mai profunde, adevărate naturi ale persoanei și de nevoile unei coexistențe raționale cu lumea exterioară.³³

Heidegger vede în conștiință „chemarea la tratament”, care păstrează existența lui „da” impersonal și o ține deschisă pentru a asculta vocea „ființei”.³⁴ „Există o senzație a ceea ce ar trebui și ceea ce ar putea să fie. A devia de la acest presentiment însemnează a lua un drum greșit, drumul erorii și al bolii”.³⁵ Pentru Allport, „există un indicator, ceva asemănător unui termometru, care ne avertizează când o anumită acțiune distruge sau a distrus în noi un aspect important al imaginii noastre despre noi înșine”.³⁶

Conștiința este procesul în care normele generale ale legii morale sunt aplicate la acțiunea concretă pe care persoana le împlinește sau le-a împlinit, spunând persoanei care este obligația sa, hic et nunc sau făcând o judecată asupra acțiunilor sale trecute. În acest sens, conștiința este un mesager care anunță legea obiectivă și un delegat care o aplică în situația individuală concretă. De aceea, conștiința este considerată o judecată a rațiunii practice.³⁷

O idee diferită de conștiință se găsește la Augustin și în școala franciscană. Pentru Augustin,

Conștiința este locul întâlnirii amoroase existentă între Dumnezeu și om și de aceea este vocea lui Dumnezeu. Conștiința este centrul divin al persoanei, locul unde Dumnezeu vorbește. În ea persoana ia cunoștință despre Dumnezeu și despre suflet. În acord cu această linie de gândire, Sf. Bonaventura și marii

33 Karl Heinz Peschke, *Etica creștină I*, Fundamente ale teologiei morale, Editura Dacia Europa Nova Lugoj, 2003, p. 146.

34 Ibidem.

35 Rascher, *Beziehungen zwischen dem Ich und dem Unbewussten*, Zurich, 1966.

36 G. W. Allport, *Psicologia della personalita*, Zurich, Pas-Verlag, 1969, p. 116.

37 Karl Heinz Peschke, *Etica creștină I*, Fundamente ale teologiei morale, Editura Dacia Europa Nova Lugoj, 2003, p. 148.

mistici ai Evului Mediu pun fundamentul mai intim al conștiinței în „scintilla animae”, în flacăra sufletului. Alteori, o descriu ca punctul cel mai elevat al sufletului. Ea constă în acel centru al sufletului, unde omul întâlnește pe Dumnezeu și de unde este mai puțin expus contaminării păcatului. În scolastica târzie și în teologia morală totuși, această concepție a fost obiect de mai mică importanță.³⁸

Dezvoltând conceptul despre conștiință, Peschke evidențiază faptul că:

Conștiința nu e doar simpla rațiune, întrucât este mai mult decât un simplu agent executiv al legilor morale preexistente, a cărui unică sarcină este aceea de a aplica legile la situații concrete, hit et nunc. Dacă ar fi fost așa, persoanele cele mai inteligente ar fi trebuit să aibă și cele mai bune conștiințe, ceea ce nu se întâmplă. Conștiința, mai întâi și mai presus de toate, informează persoana privind vocația sa personală în planul divin al creației, vocație pe care rațiunea nu o poate deduce, prin operații pur intelectuale, de premise raționale. Rațiunea singură, de altfel, nu reușește să explice elementele tari ale naturii emotive, legate de judecățile de conștiință, mai ales cu o conștiință dreaptă și activă. Dincolo de funcția perceptivă, conștiința este chiar și mai ales o facultate cu calități volitive, care dispune și îndeamnă persoana să accepte binele cunoscut și să-l facă. [...] Conștiința nu se identifică cu atât mai puțin nici cu puterea voinței, pentru că omul poate să vrea și să facă ceea ce este potrivit conștiinței sale. În realitate, synderesei trebuie să-i fie atribuite amândouă funcțiile, cea perceptivă și cea volitivă.³⁹

Pentru Ernst, „Conștiința este mai mult decât simpla rațiune, mai mult decât simpla voință, mai mult decât simplul sentiment; este profunzimea existenței umane, centrul cel mai intim al persoanei în orientarea sa spre Dumnezeu și în ființa sa susținută în mod esențial de el”.⁴⁰ În consecință, spunea Peschke, „conștiința este o facultate în sine, distinctă de rațiune, de voință și de sentimente. Este acea facultate care, situată

38 Anselm Hertz, „Glaube und Gewissen” în *Handbuch der christlichen Ethik*, vol.3, Freiburg, Herder, 1993, pp.2, 52-58.

39 Karl Heinz Peschke, *Etica creștină I*, Fundamente ale teologiei morale, Editura Dacia Europa Nova Lugoj, 2003, p.149.

40 Alfons Auer, *Morale autonoma e fede cristiana*, Cinisello Balsamo (MI), Ed. Paoline, 1991, citat din W. Ernst, Op.cit.p.163.

în profunzimea și în centrul persoanei umane, conferă omului înțelegerea semnificației și a destinului său, cunoașterea unui plan divin în lume, percepția vocației sale personale, în interiorul acestui plan și experiența naturii imperitive a acestei vocații”.⁴¹

Legea morală⁴² este cu siguranță înscrisă în inima omului, dar nu este creată de el și dependentă în orice formă numai de voința sa. Prin urmare, spunea Laun: „Conștiința este un organ care vede și care simte. Amândouă imaginile exprimă același lucru: revine conștiinței să perceapă o realitate din afara sa și deci în mod precis, în măsura în care ea este relevantă din punct de vedere moral”.⁴³

În determinarea orientării de fond a conștiinței, este important prin urmare să se cunoască semnificația vieții și scopul ultim al omului. În acest sens, impulsul conștiinței trebuie să trezească și creativitatea omului. Prin conștiință, omul este orientat spre îndatoriri din afara sa care țin de realitatea acestei lumi. Astfel, remarca Peschke, „conștiința este definită ca o judecată ultimă, practică, privitoare la moralitatea unei acțiuni concrete, care poruncește să se facă ceea ce e bine și să se evite ceea ce este rău. Este numită judecată practică deoarece privește practica activității morale”.⁴⁴

Joseph Butler susținea că: „Conștiința este darul lui Dumnezeu și întotdeauna trebuie ascultată”.⁴⁵ Pe de altă parte, Simon Solovezchik sublinia faptul că: „adevărul distribuit în lume, ca o doivadă a demnității umane și ca afirmare a diferenței dintre bine și rău, trăiește în conștiințele oamenilor”.⁴⁶ Trebuie remarcat și avertismentul profesorului Ioan Chirilă care spunea că: „libertatea nu se realizează decât în măsura întrupării în aceasta a libertății depline a Creatorului”.⁴⁷

41 Karl Heinz Peschke, *Etica creștină I*, Fundamente ale teologiei morale, Editura Dacia Europa Nova Lugoj, 2003, p.149.

42 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Natura și scopul Legii Morale a celor sfinte Zece Porunci”, *Păstorul ortodox*, Editura Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș, 2015, pp. 318-322.

43 A. Laun, *Das Gewissen: oste Norm*, Sittlichen Handelns, Innsbruck, Tyrolia, 1994, p. 94.

44 Karl Heinz Peschke, *Etica creștină I*, Fundamente ale teologiei morale, Editura Dacia Europa Nova Lugoj, 2003, p.153.

45 http://en.wikipedia.org/w/opensearch_desc.php, accesat la data de 23.05.2007

46 Ibidem.

47 Sandu Frunză, *Pași spre integrare: Religie și Drepturile omului în România*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2004, p.17.

Timothy Leary a postulat două „porunci” pentru acest secol: „Să nu schimbi sau „întinezi” conștiința semenului tău și să nu împiedici schimbarea conștiinței proprii a semenului tău”.⁴⁸ Se poate spune așadar că, libertatea de conștiință este o extensie a libertății de gândire care evidențiază integritatea unei persoane ce își înțelege responsabilitățile ce-i revin.

Nu întâmplător atrăgea atenția apostolul Pavel celor din Corint spunând: „Toate lucrurile îmi sunt îngăduite, dar nu toate sunt de folos. Toate lucrurile îmi sunt îngăduite, dar nimic nu trebuie să pună stăpânire pe mine” 1 Cor. 6:12, iar în capitolul 10:23 adaugă: „Toate lucrurile îmi sunt îngăduite, dar nu toate zidesc”. Asta presupune, din partea fiecăruia, integritate dar și o viață trăită cu responsabilitate.

Poate că una din afirmațiile cele mai dătătoare de speranță din Sfânta Scriptură este cea făcută de apostolul Pavel când le scria celor din Galatia: „Hristos ne-a izbăvit ca să fim slobozi (liberi), Galateni 4:31b. Pentru unii, această afirmație a însemnat libertatea de a face ce vor. Prin urmare, apostolul Pavel se simte nevoit să facă următoarea precizare: „Voi ați fost chemați la slobozenie. Numai nu faceți din slobozenie o pricină ca să trăiți pentru firea pământească, ci slujiiți-vă unii altora în dragoste” Galateni 5:13.

Un om integru nu trăiește oricum, nu poate să facă tot ce voiește. Un om integru nu trăiește numai pentru sine. Un om integru înțelege că are responsabilități deosebite în relația cu Dumnezeu și cu semenii lui. Libertatea în Hristos nu te încurajează, prin urmare, la iresponsabilitate ci la o trăire demnă. Pentru omul integru, libertatea de conștiință impune așadar o trăire responsabilă.

Bibliografie

- Allport, G. W., *Psicologia della personalita*, Zurich, Pas-Verlag, 1969.
- Auer, Alfons, *Morale autonoma e fede cristiana*, Cinisello Balsamo (MI), Ed. Paoline, 1991.
- Dupre, W., „Conștiința”, în *New Catholic Encyclopedia*, IV, 1967.
- Frunză, Sandu, *Pași spre integrare: Religie și Drepturile omului în România*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2004.
- G. Hover, Honenfelder, *Der Streit um das Gewissen*, Paderborn, Schoningh, 1993.

- ✦ Hertz, Anselm, „Glaube unde Gewissen” în *Handbuch der christlichen Ethik*, vol.3, Frieburg, Herder, 1993.
- ✦ Huges, G. John, *Authority in Morals*, London, Heithrop, Monographs, 1978.
- ✦ Ioan Paul II, *Enciclica Veritatis Splendor*, 1993, nr.32; *Echiridion Vaticanum*, 13, nr.2621.
- ✦ Ioan Paul II, *Enciclica Veritatis Splendor*, 1993, nr.34; *Echiridion Vaticanum*, 13, nr. 2626.
- ✦ Laun, A., *Das Gewissen: oste Norm, Sittlicken Handelns*, Insbruck, Tyrolia, 1994.
- ✦ Peschke, Karl Heinz, *Etica creștină, I*, Fundamente ale teologiei morale, Editura Dacia Europa Nova, Lugoj, 2003.
- ✦ Rascher, *Beziehungen zwischen dem Ich und dem Unbewussten*, Zurich, 1966.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, “Natura și scopul Legii Morale a celor sfinte Zece Porunci”, *Păstorul ortodox*, Editura Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș, 2015.
- ✦ Schlund, Robert, *Schopferisches Gewissen*, Freiburg, Herder, 1990.
- ✦ Schnakenburg, Rudolf, *Lesistenza Cristiana secondo il Nuovo Testamento*, Modena, Ed. Paoline, 1971.
- ✦ Schrage, W., *The Ethic of the New Testament*, 1982, Trans. D. E. Green, Minneapolis/ Edinburg: Fortress/ T&T Clark, 1988.
- ✦ Zăgrean, Ioan, *Morala creștină*, Manual pentru seminariile teologice, Ediția a III-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002.

Webografie:

- ✦ http://en.wikipedia.org/w/opensearch_desc.php, accesat la data de 23.05.2007.
- ✦ http://en.wikipedia.org/w/opensearch_desc.php, accesat la data de 23.05.2007.
- ✦ <http://en.wikipedia.org/wiki/Consciousness>, accesat la data de 23.05.2007.